

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Бойчо Йорданов Бойчев, член на научно жури, утвърдено със заповед № РД 38-115/19.02.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Относно: дисертация на тема „Логически методи за изследване на семантиката на естествените езици“, разработена от Елена Теофилова Цветкова за присъждане на ОНС „доктор“ по 2.3. професионално направление „Философия“ (Логика), с научен ръководител проф. д-р Годор Полименов.

Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Елена Цветкова е в обем от 218 страници. Структурно се състои от увод, три глави и заключение. Библиографията обхваща 130 източника на български, английски, и немски език. Отделно в основния текст са направени множество цитати, препратки, бележки и коментари.

В *Увода* се аргументира значимостта на проблема и произтичащата от това мотивация на докторанта. Очертава се полето на изследване – комуникативните проблеми, с които лингвистиката не може да се справи, но могат да се решат с методите на логиката */Автореферат, с. 5/*. Като такива се определят „...способността да се изказваме ясно, без да си противоречим; да разграничим граматически правилни изречения, които обаче не ни казват нищо, от такива, с които се предава информация“ */Дисертация, с. 5/*. На тази база е формулирана и хипотезата, че „в полето на логиката може да се даде по-адекватно обяснение на понятието за значение и на това какво е смислено изказване в сравнение с лингвистичните теории“ */Автореферат, с. 5/*. В *Дисертацията* за цел се

посочва наличието на „обективни семантични категории: интензия и екстензия; истина, които могат да бъдат обяснени единствено чрез логически анализ на семантиката на естествените езици, така че чрез тях... да се преодолеят неясноти и трудности в говоренето” /Дисертация, с. 6/, което в *Автореферата* се оказва задача /Автореферат, с. 8/. Всъщност задачите са ясно формулирани, но в *Заключението*, където се и отчита, че те са изпълнени, а целта – постигната /Дисертация, стр. 205-207; Автореферат, стр. 19-20/

Първа глава (стр. 13-70) е посветена на теорията на речевите актове, като прагматично обяснение на семантичните категории. Тя започва с разбирането на Витгенщайн за значението на думите като тяхна употреба, продължава с това на Остин за перформативите и на Сърл за илокутивните и перлокутивните актове и завършва с някои специфични въпроси и обобщение относно теорията на речевите актове. Втора глава (стр. 71-123) е посветена на формалната семантика, значението и дефинициите, а в връзка с това и в контекста на Фреге, Карнап, Дамет, Крипке, Куайн и др. Искам да отбележа, че докторантът е успял много добре да премине от постановките на проблемите в първа глава към анализа, който прави – във втора. Тя продължава с изложение на лингвистичните теории на Сосюр и Блумфилд, като разглежда понятието значение в рамките на тези теории (стр. 109-113). Същата тази глава завършва с обобщение на резултатите, които се постигат чрез истинностно-функционален анализ (стр. 120-123). При сравнително балансиран текстови обем трета глава (*Модална логика*) все пак е най-голяма (80 страници). В нея Елена Цветкова изследва анализа на изреченията, имената и предикатите в рамките на изказвания за вярване и изказвания за необходимост и възможност. Впрочем, двадесетте страници „Уводни бележки” (стр. 169-188), показват че тази глава спокойно би могла да бъде самостоятелно произведение. Към разгледаните вече концепции и автори на са добавени имената на Чомски и Монтаю.

Дисертацията завършва със *Заклучение* (стр. 205-207), което обобщава основните стъпки в разгръщането на проблематиката и текста, като заявява желанието „постигнатите резултати да служат за разширение на теориите за езика” (с. 207). Не само според заявлението на докторантката, може да се смята за доказано, че има „обективни семантични категории, които могат да бъдат обяснени чрез логически анализ на семантиката на естествените езици” и че целта на изследването („да се покаже приносът на логиката в семантиката на естествените езици, така че да се доразвие теорията за естествените езици и да се преодолеят неясноти и трудности в говоренето, с които лингвистиката не може да се справи”) е изпълнена.

Оценка на научните резултати и приноси на кандидата

Съдържанието на дисертационния труд и автореферата, справката за научната работа на докторанта, изпълнението на индивидуалния план и Декларацията за оригиналност и достоверност (по чл. 27, ал.2 от ПП ЗРАСРБ) убедително сочат, че Елена Цветкова има траен научен интерес към философията на езика и логиката, способна е задълбочено да работи върху конкретни тематични полета и проблеми от тях и да постига значими резултати.

Приносите на дисертацията се изразяват в следното:

Първо, обяснението на начина, по който методите на логиката могат да се прилагат за преодоляване на трудности, с които граматиката и лингвистиката не се справят.

Второ, решението на проблема на Чомски за обективния характер на семантичните категории чрез употреба на логически методи.

Трето, определянето на критерии за транс-светова идентификация на предметите чрез прагматично обяснение на понятието за значение.

Четвърто, защитата на идеята на Остин за разграничение между перформативи и констативи, независимо от таксономията на речевите актове.

Справката за научни приноси ги отразява коректно и точно, без да ги преувеличава (*Дисертация*, с. 208; *Автореферат*, с. 21).

Към това мога да добавя, че *Авторефератът* съответства на структурата и съдържанието на дисертацията, а публикациите, свързани с дисертационния труд, са достатъчни като брой (5 публикации) и обем (над 60 страници).

Критични оценки, забележки и препоръки

Забележките ми към дисертационния труд на Елена Цветкова са две и не са критика на съдържанието, а са насочени към структурата, композицията и оформлението. Първата се отнася до оформянето на структурата. Вярно е, че основните структурни елементи на дисертационния труд са ясно различни, както в съдържанието на дисертацията, така и в автореферата, но нищо не е пречело те да бъдат отбелязани като „глави”, а параграфите им поне да бъдат номерирани. Това би улеснило възприемането на текста. Ето например *Теориите за значение* (*Дисертация*, с. 108) и *Лингвистично описание на езика* (*Дисертация*, с. 109) са диференцирани в основния текст, но липсват в *Съдържанието*. Второ, *Уводът* е твърде дълъг за такъв вид научна разработка (10 страници). В него обосновката на темата е добре защитена, но изясняването на целта, *задачите* и *методите* трябва да се търси в контекста. Защо например ясно дефиниране на задачите на работата има чак в *Заклучението*?

Тези забележки не засягат същността на изследването и категорично не намаляват научната стойност представения труд. Моите забележки касаят второстепенни „дефекти”, които не могат да променят високата ми

оценка за съдържанието на дисертационния труд на Елена Теофилова Цветкова.

Заклучение

Смятам, че дисертацията „Логически методи за изследване на семантиката на естествените езици”, разработена от Елена Теофилова Цветкова отговаря на всички съдържателни, композиционни и формални изисквания. Спазени са всички процедури и изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Въз основа и на изтъкнатото в становището давам **изцяло положителна** оценка дисертационния труд. Позволявам си да предложа на членовете на уважаемото научно жури да гласуват положително за даване на образователната и научна степен „ДОКТОР” на Елена Теофилова Цветкова.

24. 04. 2019 г.

Гр Варна

доц. д-р

/Бойчо Й. Бойчев/